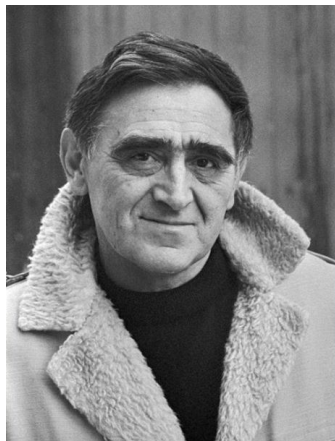

ЯН СКАЦЕЛ (*Jan Skácel*, 1922 – 1989) е поет, с чието име се свързва една от водещите насоки в съвременната чешка поезия – философска вгълбеност и одухотворена интимност на лирическият глас, който озвучава екзистенциалните тревоги на съвременния интелектуалец. Целият му съзнателен живот и литературно творчество е хронологически рамкирани от периода на тоталитаризма, но в тези жестоки за всеки истински творец обществено-политически условия Ян Скацел съхранява своето човешко достоинство, превръщайки образа на тишината в символ на стоицизма, на отказа от шумната слава и крясъците на тълпата. Тишината е онова състояние на творческия дух, чрез което поетът постига проникновено прозрение за живота.

През 60-те години, когато в Чехословакия започват настойчиво да звучат исканията за политически реформи и в културния живот се създава едно силно поколение от поети, режисьори и художници, основната част от които ще бъдат принудени след събитията от 1968 г. да напуснат завинаги родината си, Ян Скацел ясно заявява своята антиправителствена позиция. От 1963 до 1969 г. е главен редактор на изключително стойностното списание „Хост до дому“ („Host do domu“, бълг. „Гост вкъщи“), което става мощен изразител на политическата реакция против комунистическата власт. Логичен резултат е забраната да публикува, която е била една от най-честите присъди над творците, подкрепили Пражката пролет. При тези обстоятелства книгите му са публикувани най-напред в чужбина или като самиздат.

На български език избрани поетически творби на Ян Скацел са преведени от Димитър Стефанов (Ян Скацел. На дъното на песента. София: Матом, 2001).

Предложените тук стихотворения са от изданието *Jan Skácel. Básně I, II. Brno: Blok, 2008.*

- **Колко шанса има розата** (*Kolik příležitosti má růže*, 1957)
- **Какво от ангела остана** (*Co zbylo z anděla*, 1960)
- **Непрогледен час** (*Hodina mezi psem a vlkem*, 1962)
- **Единадесетият бял кон** (*Jedenáctý bílý kůň*, 1964, разш. изд. 1966, проза)
- **Малка тъга** (*Smutěnka*, 1965)
- **Метлички** (*Metličky*, 1968)
- **По вина на прасковите** (*Chyba broskví*, 1978, Торонто)
- **Орехчета за черния папагал** (*Oříšky pro černého papouška* (1980, Хамбург)
- **Отколено просо** (*Dávné proso*, 1981)
- **Стихотворения** (*Básně*, 1976–1978) (1981, Мюнхен)
- **Пейзаж с обърната назад глава** (*Krajina s hlavou obrácenou zpátky*, 1981)
- **Надежда с букови крила** (*Naděje s bukovými křídly*, 1983)
- **Отливане в изгубен восък** (*Odlévání do ztraceného vosku*, 1984)
- **Кой пие по тъмно вино** (*Kdo pije potmě víno*, 1988)
- **Гробище на винари** (*Hřbitov vinařů*, 1989)
- **И отново любов** (*A znova láska*, 1991)
- **Тринайсетият черен кон** (*Třináctý černý kůň*, 1993, проза)

MODLITBA ZA VODU

Ubývá míst kam chodívala pro vodu
 starodávná milá
 kde laně tišily žízeň kde žila rosnička
 a poutníci skláněli se nad hladinou
 aby se napili z dlaní

Voda si na to vzpomíná
 voda je krásná
 voda má
 voda má rozpuštěné vlasy
 chraňte tu vodu
 nedejte aby osleplo prastaré zrcadlo hvězd

A přiveďte k té vodě konička
 přiveďte koně vraného jak tma
 voda je smutná
 voda má
 voda má rozčuchané vlasy
 a kdo se na samé dno potopí
 kdo potopí se k hvězdám pro prstýnek

Voda je zarmoucená vdova
 voda má
 voda má popelem posypané vlasy
 voda si na nás stýská

Odlévání do ztraceného vosku, 1984

KRÁTKÝ POPIS LÉTA

Požáry Ze čtyř stran hoří léto

Omamně kvetou akátové háje
 zelená duše vína doutná na vinicích
 krvácí vlčí máky v obilí

Přichází tma
 a po stříbrném mostě kráčí luna

Svět je jak chleba vytažený z pece
 a noc ujídá

Odlévání do ztraceného vosku, 1984

МОЛИТВА ЗА ВОДА

Все по-малко са местата откъдето си наливаше вода
някогашната любима
и където жажда утоляваха елени и живееше дървесна жаба
и където пътници се свеждаха
за да отпият от дланта

Водата помни
водата е красива
водата е
водата е с разпуснати коси
пазете я
не позволявайте да ослепее това прастаро огледало на звездите

И доведете до водата конче
доведете коня вран като тъма
водата е печална
водата е
водата е с разрошени коси
и кой ли на самото дъно ще се потопи
кой ли ще се потопи в звездите пръстена да вземе

Водата е изстрадала вдовица
водата е
водата е с коси посипани със пепел
за нас жалее

Отливане в изгубен въськ, 1984

КРАТКО ОПИСАНИЕ НА ЛЯТОТО

Пожари От четири посоки лятото гори

Опияняващо цъфтят акации
зелената душа на виното дими в лозята
див мак из житните поля кърви

Дохожда мрак
по сребърния мост луната крачи

Светът е като хляб изваден от пещта
нощта от него си отхапва

Отливане в изгубен въськ, 1984

SPÁNEK PŘÍMO PROTI NÁM

Potom i stromy spí spí ve stoje jak koně
spí celou noc se svěšenými listy
a s haluzemi téměř u země

Spí beze snů a jejich kostry leží na chodníku
drceny lunou Úsnula i míza
i ptáci spí a hnízda ve větvích

A hluboko až tam kam dosáhne
červivá ruka tmy
slepými slovy mlčí kořeny

Kolmému spánku odpovídá ticho

Krajina s hlavou obrácenou zpátky, 1981

ZNOROVY V NOCI

Na lukách mlhy rozvěsily prádlo,
v dálce bukač volal
a křikem žab
se zelenala noc.

Po cestě,
kolem humen vedla,
přišel jsem před půlnocí do Znorov.

Noc jako roztrhaný kabát na pastvě
propálený ohni, které tu bývá vidět na daleké míle,
dědinu příkryvá.

Hustá a úrodná je ve Znorovách tma.
Mocně oddechují chlévy
teplýma, zpcenýma prsoma.

Znorovy v noci. Mezi stodolami
všechny stromy se dotýkají střech.
Sem vraceli se hodní synci ozdobení slzou
a hrdí,
hrdí, ti šli v řetězech
s otýpkou vlasů spadlou do vzpurného čela.

Také jsem šel, jako by mne vedli,
z cesty jsem odkopával koňský trus
a žal.

Na nebi srpek vyžíнал
a vítr mraky honil
přes olysalá místa.

Také jsem šel, jako by mne vedli,
a věsil hlavu jako křídlo vrané.
Tma ticho plavila,

lesklý grafit žíní,

neklidně spali chlapci Znorovjané.

Co zbylo z anděla, 1960

СЪН ТОЧНО СРЕЩУ НАС

След това дърветата спят спят прави като коне
спят цяла нощ с увиснали листа
и с клони досади земята

Спят без сънища и скелетите им лежат на тротоара
натрошени от луната Заспа мъзгата
спят птиците гнездата в клоните

И дълбоко докъдето стигне
червивата ръка на мрака
корени мълчат със слепи думи

На отвесен сън ответна тишина

Пейзаж с обърната назад глава, 1981

ЗНОРОВИ! НОЩЕМ

Мъгли в ливадите провесиха прането
и викаше в далечината щъркел,
от кръсъка на жабите
позеленя нощта.

По пътя,
който води край харманите,
пристигнах в Знорови към полунощ.

Нощта като окъсано палто на пасбище
и прогорено от огньовете, които тук се виждат чак на миля,
селцето скрива.

Тъмната в Знорови е гъста, плодovitа.
Краварниците дишат
с топла потна гръд.

Знорови нощем. Между плевните
дърветата посягат към стрехите.
Завръщали се тук добрите синове със накит от сълзи,
вървели горди,
горди, със вериги на краката
и с коса от паднал сноп на непокорното чело.

И аз вървах тъй, сякаш бях един от тях,
отритвах от пътеката и конски тор,
и жал.

А сърпът жънеше в небето
и вятър облаците гонеше
през олиселите места.

И аз вървах тъй, сякаш бях един от тях –
с отпусната глава като крило на врана.
Отмита от тъмната тишина,

графитен гланц на конски косъм,
тревожно спяха зноровчани.

Какво от ангела остана, 1960

¹ Знорови (Znogovy) – област в Южноморавския край.

ROZCHOD

Jsme sami,
jako by nám někdo ublížil.
Marně po kapsách hledám,
co bych ti mohl dát.

Ale to není bolest
podle mojí chutě
a v hájích při Moravě
jinačí konce bere láska.

Pod lesem pádil listopad
jak jelen bez hlavy.
Tělo měl huňaté
a vyválené v listí.

Padalo,
padalo v lese habrovém,
bez stenu kroužilo
a jelen bez hlavy
pod lesem hnal
na tenkých nohách
tryskem.

Běžel a běžel
v polích uháněl
krev na slabinách,
hlavu uťatou.

Co zbylo z anděla, 1960

РАЗДЯЛА

Сами сме,
сякаш някой ни е наранил.
Напразно търся по джобовете,
какво ли мога да ти дам.

Но не това е болката,
която аз харесвам,
в горите на Моравия
другояче свършва любовта.

Покрай леса препускаше ноември
като обезглавен елен.
Тялото му бе космато
и оваляно в листа.

Листопад,
листопад в гора от габър
там кръжеше, без да стене,
и обезглавеният елен
бягаше покрай леса
на тънички нозе
в галоп.

Бягаше и бягаше
стремглаво през полята
с кръв по слабините,
с отсечена глава.

Какво от ангела остана, 1960

Превод от чешки: **Жоржета Чолакова**